

הלכות תפלה סימן צ

הדין בני־אדם הדרים (ד) בישובים ואין להם מנין, מכל מקום (לא) ותפללו שחרית וערבית (לב) בזמן שהצבור מתפללים, (סמ"א).³⁶¹ ש"כן אם נאנס ולא התפלל בשעה שהתפללו הצבור והוא מתפלל בנחיד, (לג) אף־על־פי־כן ותפלל בבית־הכנסת: י תפשומוד (לד) עם הצבור, אסור לו (לה) להקדים (טו) תפלתו לתפלת צבור, אלא אם כן (לו) השעה (טז) עוברת ואין הצבור מתפללין לפי שמאריכין בפיוטים או לסבה אחרת. (אבל בלא שעה עוברת, ותפלל הפיוטים והתחנות עם הצבור ולא יפרש מן הצבור אפלו לעסק בדבר־חורג. ועין לעיל סימן סח): יא במו (לז) שיש לו בית־הכנסת (יז) [יח] בעירו ואינו נכנס בו להתפלל (לה) נקרא (לט) שכן (יח) רע, וגורם גלות לו ולבניו: יב (מ) מצינו (יט) (מא) לרוץ בשוהלף לבית־הכנסת וכן לכל דבר־מצוה, אפלו (מב) בשבת שאסור לפסע פסיעה גסה. אכל שמיצא מבית־הכנסת (מג) אסור (כ) לרוץ:

שערי תשובה

באר היטב

[יח] בעירו, וכי מח"ב בשם מלכי בקדש דאם התפלל בביתו בעשרה אינו נקרא שכן רע, דכל בי עשרה שכינתא שריא, ומיהו עכ"פ מידי חובת כהכ"נ לא נפק א"כ אותו המקום שמתפללים בו קבוע לקנישה, עין שם: לצאת חוץ לכהכ"נ, ריב"ש מ"א. ואם חלש לבו יכול להתפלל בביתו קדם הצבור, ובכהכ"נ אף זה אסור. ואם הוא חולה או אנוס, אף בכהכ"נ שרי, בי"ח דלא כב"י, מ"א ע"ש: (טו) עוברת. משמע דאז אפלו בבית־הכנסת שרי וכ"מ לשון תר"י, אבל הב"ח פסק דוקא שהזמן קצר כ"כ בעוד שילף לביתו יעבר זמן תפלה, אבל אם יש זמן ילף לביתו ותתפלל בנחיד ע"ש: (יז) בעירו, ואם יש בו כהכ"נ מצוה לילף להרחוקה דשכר פסיעות יש, ב"מ דף קז: (יח) רע, אפלו אין שם מנין עשרה, דהא סתמא קתני, מ"ט שכתב"ג ע"ש: (יט) לרוץ, עד פתח כהכ"נ, ובכהכ"נ עצמה אסור לרוץ אלא ילף באימה ובראה, ע"ה שלי"ה מ"א: (כ) לרוץ, אבל אם יוצא ע"מ לחזר מצוה לרוץ כדי שיחזר מהרה, הותר בעין־יעקב, וכ"כ המ"א ושכתב"ג דלא ק"ל. וכתב שלי"ה דפיוציא מבכהכ"נ לבית־המדרש ירוץ, מ"א:

משנה ברורה

עמו לביתו, והגאון השיב לו שישמחין עד שיבוא מבית־הכנסת, ובתוף פה מוכן לאחר והאחר הרויח בהם כמה אלפים ר"ט; ושמוח הגאון שמחה גדולה שהשליף מנגד מוזן רב עבור תפלת צבור [מגן גבורים]. וכן כתב בספר אליהו רבא בשם תשובת בית־יעקב, דיש לקנס האנשים שמונעים לילף לבית־הכנסת משום שעוסקין בתורה או משום שמתמקדין ממון; ולעשירים יש לקנס יותר, ובעל־תורה אף שעוסק בלמוד, מכל מקום איך אפוא יתקן וחלול השם, כמו שכתוב סעיף יח: (ל) וכן להתפלל וכו'. ודוקא (כז) אם טריחא לה מלתא לאסוף עשרה³⁶⁰. משמע בע"א דף ד עמוד ב, דאם מתפלל מוסף בשעה שהצבור מתפללין שחרית, לא מקרי בשעה שהצבור מתפללין; ואם מתפלל עמהם בבית־הכנסת³⁶¹, (כג) מקרי תפלת הצבור³⁶²: (לא) ותפללו שחרית, ובימות הקנין שהצבור מאחרים תפלת שחרית, והדר בישוב אסור אפלו ללמד, כמו שכתוב סימן פט סעיף ו וסימן רלב, שמא ימשך בלמודו ויעבר זמן תפלה, ואם־כן יתבטלו זמן ארץ, לכן (לד) מוטב שיתפלל תכף בהגין החמה: (כס) ומכל־שכן כהיום, בדקהלות גדולות מתפללין תכף משהאיר הבקר, ואם־כן לעולם הוא בשעה שהצבור מתפללין: (לב) בזמן שהצבור פרוש, בשעת שקהלות ישראל מתפללים, ובאשכנז שנהגו להקדים ערבית, כמו שכתוב סימן רלה, (כו) יחיד הדר בכפר, או בדרך, צריך להמתין עד צאת הכוכבים: (לג) אף־על־פי־כן וכו'. מפני שהוא מקום קבוע לקדשה ותפלתו מתקבלת שם יותר, ופשוט דאם הוא תלמיד־חכם, ויש חשש חלול־השם כשיבוא אחר התפלה בבית־הכנסת, דיתפלל בביתו: י (לד) עם הצבור אסור. (כו) אף־על־גב דבסעיף הקודם כתב דאפלו הוא בביתו יכנס לשעה שהצבור מתפללין, הינו כדי שתהא תפלתו נשמעת, אבל אסורא ליבא אי מקדים לתפלת צבור, אבל בשעומד עם הצבור ומקדים³⁶³, אסורא נמי איכא³⁶⁴. ועין בארחות־חיים שכתב השעם: מפני שהוא כמבנה את הצבור. ומשמע במקרא, דאפלו אם הוא רוצה לעשות זה בשביל למוד התורה, כגון שיש לו שעור קבוע ללמד תורה אצל אחד. כתב הב"ח, דאם צריך הוא למהר תפלתו, כגון שיוצא לדרך, יצא מבית הכנסת ותפלל בביתו, ואפשר דבשכיל למוד התורה גס־פן מתר לעשות³⁶⁵, וכן משמע בספר מאמר־מרכי; אף שם ארי לענין תפלת מוסף, ואפשר דהוא הדין לענין שחרית, ועין לקמן בסעיף

יח: (לה) להקדים תפלתו, ואפלו רוצה לצאת חוץ לבית־הכנסת, כן כתב המגן־אברהם בשם הריב"ש. אבל בספר מאמר־מרכי כתב דאין מדברי הריב"ש ראיה, ומסיק דאין בו אסור דמקדים תפלתו, אלא דלאו שפיר עבר, דמפסיד מיהא תפלת הצבור: (לו) השעה עוברת. משמע (כז) דאז אפלו בבית־הכנסת שרי³⁶⁶, וכן מוכח לשון תלמידי רבנו יונה. והב"ח פסק: דוקא שהזמן קצר כ"כ בעוד שילף לביתו יעבר זמן תפלה, אבל אם יש זמן ילף לביתו ותתפלל בנחיד, עין שם. איתא במקרא, דאם חלש לבו יכול להתפלל בביתו קדם הצבור, ובבית־הכנסת אף זה אסור. ועין סימן קיד סעיף ב, דאם הוא חולה או אנוס אף בבית־הכנסת שרי³⁶⁷, כן כתבו הב"ח והפרישה שם: יא (לז) שיש לו וכו'. ואם (כט) יש שתי בתי־כנסיות בעיר, טוב לילף³⁶⁸ להרחוקה³⁶⁹, כי שכר פסיעות יש⁴⁰: (לח) נקרא וכו'. דכן דרך שכנים הרעים שאין נכנסין לבית חבריהם. ועין בארחות־חיים שכתבו, שאפלו אין שם מנין עשרה, דהא סתמא קתני, ובפריימגדים מסתפק בזה. (ל) ואם מתפלל בביתו בעשרה, בכל גוני אינו נקרא שכן רע, דכל בי עשרה שכינתא שריא; ומיהו, על־כ"ל פנים מידי חובת בית־הכנסת לא נפק, אלא־אם־פן אותו המקום שמתפללין בו קבוע לקדשה: (לט) שכן רע וכו'. דכתיב "כה אמר ה' על כל שכני הרעים וגו' הנינו נתשם מעל אדמתם". וכל המשפכים ומעריב לבית־הכנסת זוכה לאריכות ימים, שגאמר "אשרי אדם שמע לי לשקך על דלתתי יום יום", וכתב אחריו "כי מצאי מצא חיים" וגו': יב (מ) מצוה וכו'. שגאמר "ונדעה נדרפה לדעת את ה' וגו'. ומזה נלמד דכל־שכן שיש לזהר אז שלא לעמוד באמצע הדרך להסיח עם חברו באיזה חפצי עצמו, כי על־ידיה מצוי שקבא אחר ברכו וקדשה. ועין בפרישה שכתב, דעקר הריצה יהיה כשקבא סמוך לבית־הכנסת, דשם מנכר הוא שעושה לשם מצות בית־הכנסת. וכתב הפריימגדים, דבשחרית שוהלף עם טלית ותפללין בידו, תמיד מנכר הוא, ומכל מקום ברחוב עכ"מ לא ירוץ: (מא) לרוץ, עד פתח בית הכנסת, (לב) ובבית־הכנסת עצמה אסור לרוץ אלא ילף באימה⁴¹: (מב) בשבת שאסור, ואף בחל נוטל אחר מחמש מאות ממאור עניו של אדם. ועין בפריימגדים⁴²: (מג) אסור לרוץ. (ג) ולא לפסע פסיעה גסה, לפי שמראה עצמו שעפוב בית־הכנסת דומה עליו כמשאוי, במה דברים אמורים, כשהולף לעסקיו, (ג) אבל

שער הציון

(כז) מגן־אברהם: (כג) צ"ח ומגן־גבורים: (כד) מגן־אברהם: (כה) חיי אדם: (כו) מגן־אברהם: (כז) לבושי שרד: (כח) מגן־אברהם: (כט) מגן־אברהם: (ל) עין בשערי־תשובה: (לב) מגן־אברהם: (לג) פריימגדים: (לד) מגן־אברהם: (לז) מגן־אברהם:

ש רבנו יונה בשם הגאונים ת ברכות כ"ח א רבנו יונה ותיא"ש ב ברכות ח' ג ברכות ו'

הלכות תפילה סימן צ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ל]

שְׁרִיקָא לָהּ מְלֵתָא לְאַסְפָּה עֶשְׂרֵה⁽³⁰⁾ וכו', וְאִם מִתְפַּלֵּל עִמָּהֶם כְּבִית־הַקְּנֶסֶת⁽³¹⁾, מְקַרֵי תְּפִלַּת הַעֲבוּרִים⁽³²⁾.

(30) ולא התבאר מהי הטיירה שאינו חייב לעשות עבור תפילה בציבור, והמחצה"ש (ס"ק יז) כתב שלפירוש הראשון במג"א אם יש לו משרתים שיכולים לאסוף עבורו עשרה, צריך לדאוג לכך שיעשו כן. אבל לדברי הסמ"ג שהביא המג"א, אינו צריך להטריח עשרה אנשים כדי להתפלל במנין, אם לא שבאו מעצמם.

(31) וגם בראש חודש שהציבור מתפללים מוסף בלא תפילין, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' קכ) שרשאי להתפלל עמהם שחרית עם תפילין, והוסיף שטוב שיפרסם שמתפלל שחרית מאחר שלא היתה לו אפשרות להתפלל בציבור בענין אחר. וכן להיפך, אם הציבור מתפללים שחרית עם תפילין, יכול להתפלל עמהם מוסף בלי תפילין, רק ראוי לו להודיע זאת, ואם רוצה רשאי להתפלל מוסף עם תפילין.

(32) אך לא נחשבת לתפילה בציבור, אלא מעלתו שמתפלל בשעה שהציבור מתפללים, וכמו שביאר בשו"ת חבצלת השרון (סי' ב) את דברי הצ"ח (ברכות ו, א, שהוא מקור דברי המשנ"ב), וכן דעת החו"א (ארחות רבנו ח"א עמ' נא) שאינה נחשבת לתפילה בציבור. וראה מה שכתבנו לקמן סי' רלו וסי' רפ"ו ס"ק ה'.

וכשמתפלל בבית הכנסת והציבור עוסקים בשירות ותשבחות, כגון 'אשרי' ו'בא לציון', כתב הצ"ח (שם) שגם בזה יש מעלה שתפילתו נשמעת, שהואיל והקב"ה שומע אל הרינה של הציבור, שומע הוא גם את תפילתו של היחיד, וכן משמע בט"ז (סי' רלו ס"ק ד).

ובן חוץ לארץ הנמצא ביום טוב שארץ ישראל ומתפלל במנין של בני ארץ ישראל את אותה תפילה שהם מתפללים [שחרית, מנחה או ערבית], דעת הגר"ש אויערבך והגר"ש אלישיב (יום טוב כהלכתו פי"ט ז') שנחשבת תפילתו לתפילה בציבור, אף על פי שהם מתפללים תפילת חול והוא של יום טוב. אבל במקרה ההפוך, שכן ארץ ישראל מתפלל בחוץ לארץ, דעת הגר"ש אויערבך (שם פ"ג הע' מג) שאינה נחשבת לתפילה בציבור. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (שם הע' מה) שגם באופן זה נחשבת לתפילה בציבור.

[משנ"ב ס"ק לז]

עַם הַעֲבוּר וּמְקַדְּיָם⁽³³⁾, אֶסְוֶינָא נְמִי אִיפְּאָה⁽³⁴⁾ וכו', וְאֶפְשֶׁר דְּבִשְׁבִיל לְמוּד תְּתוּרָה גַּם־כֵּן מְתָר לְעִשׂוֹת כְּנֶגְדָּה⁽³⁵⁾.

(33) ודוקא תפילת שמונה עשרה, אבל לענין שאר חלקי התפילה, כתבו האורח נאמן (ס"ק לד) ובשו"ת יד אליהו (לובלין, סי' ז) שמותר להקדים לפני הציבור. מאידך, התורת חיים (סופר, ס"ק ז) כתב בשם שו"ת בית יעקב (סי' קכז) להחמיר אף באמירת תהלים, וכל שכן בשאר התשבחות והתחנונים, וסיים, שלדעתו הדבר מותר.

(34) וגם כדי להתפלל כותיקין, כתבו הגר"ש אויערבך (תפילה כהלכתה פ"ג הע' לו) ובביאור הגר"ה הלוי בדברי הגר"א (מעשה רב אות כה) שאין להתיר, וצריך לצאת מבית הכנסת.

(35) ואף שלכאורה מפסיד תפילה בציבור, והרמ"א לקמן (סי"ח) כתב שדוקא מי שתורתו אומנתו עדיף לו להתפלל במקום לימודו

בבית המדרש אפילו שלא בעשרה, וגם זה רק אם כבר נמצא בבית המדרש ונשאר בו להתפלל, אך לא יצא מבית הכנסת לצורך הלימוד, וכן כתב לעיל (ס"ק כט) שיש לקנוס בני אדם שאינם מתפללים בציבור מפני שעוסקים בתורה.

[משנ"ב ס"ק לו]

אֶפְלוּ כְּבִית־הַקְּנֶסֶת שְׁרִיב⁽³⁶⁾ וכו', אִף כְּבִית־הַקְּנֶסֶת שְׁרִיב⁽³⁷⁾.

(36) ומי שדרכו להאריך בשמונה עשרה ולכן מפסיד עניית קדושה, כתב בשו"ת פרי תבואה (סי' סח) וצ"ח לדבריו גם המגן גבורים (אלף המגן ס"ק טז) שיכול להתחיל שמונה עשרה לפני הציבור, ויש לעיין האם גם דעת המשניב כן, שהרי בביה"ל לקמן (סי' קט ס"א ד"ה הנכנס) לא כתב עיצה זו, והגר"ח קניבסקי כתב (אשי ישראל פ"ח הע' נא) שאין להתחיל קודם הציבור גם אם כוונתו כדי להספיק קדושה.

(37) וטעם ההיתר נתבאר בערך השלחן (סי'ד), שכיון שהחולץ או האונס ניכרים עליהם, לכן יכולים להקדים אף בתוך הבית הכנסת, מה שאין כן כשחלש ליבו אין חולשתו ידועה וניכרת.

[משנ"ב ס"ק לז]

וְאִם יֵשׁ שְׁתֵּי כְּתִיב־כְּנִסִּיּוֹת בְּעִיר, טוֹב לִילָף⁽³⁸⁾ לְהַרְחֹקָה⁽³⁹⁾, פִּי שְׂכָר פְּסִיעוֹת יֵשׁ⁽⁴⁰⁾.

(38) ומשמע שאין בזה משום 'אין מעבירין על המצוות' אף על פי שעובר בדרכו על פני בתי כנסיות אחרים, וראה שדי חמד (כללים מערכת הא"ף כלל קפט). ובשו"ת לבושי מרדכי (מהדורת סי' כב) ביאר, שהטעם שמותר כיון שהולך לעשות את אותה המצוה, רק שעושה אותה יותר בהידור. והגר"ש אלישיב (הערות על מסכת סוטה כב, א) הוסיף, שאף אם נאמר שיש בכך משום 'אין מעבירין', היינו דוקא כשהגיע זמן תפילה באותו בית כנסת, אבל אם עדיין לא הגיע, אין כאן מצוה מוכנה שאסור להעביר עליה.

ואם בבית הכנסת הקרוב יש רוב עם, משמע בחיי אדם (כלל יז ס"א) שיתפלל בו ולא בבית הכנסת הרחוק.

(39) ואם בית הכנסת הקרוב הוא מקום שהתפללו בו אבותיו, או שכבר קבע את מקום תפילתו שם וכדו', כתב בספר יפה ללב (בקונטרס יושר ללב על סי' צ אות י) שיתפלל בבית הכנסת הקרוב.

(40) ובנסיעה במכונית או רכוב על גבי בהמה, כתבו בשו"ת תורה לשמה (סי' מ) ובשו"ת בצל החכמה (ח"ד סי' כא) שאין על כך שכר פסיעות.

[משנ"ב ס"ק מא]

אֶסְוֶינָא לְרוּץ אֶלָּא יִלָּף בְּאַיְמָה⁽⁴¹⁾.

(41) ולכן כשקוראים לאדם לעלות לתורה, כתב לקמן (סי' קמא ס"ק כה) שצריך ללכת בזריזות אך לא לרוץ.

[משנ"ב ס"ק מב]

מְקַאוֹר עֵינָיו שֶׁל אֶדְם. וְעֵינָי בְּפָרִי־מְגִדִים⁽⁴²⁾.

(42) שכתב (א"א ס"ק כה) שמי שדרכו וטבעו לפסוע פסיעה גסה, מותר לו גם בשבת ללכת כך לבית הכנסת.

ושיעור פסיעה גסה, כתב הרמ"א לקמן (סי' שא ס"א) שהוא כשהולך יותר מאמה בבת אחת. וכתב השו"ע שם, שכל זה בפסיעה גסה, אבל לרוץ מותר, ומצוה היא.

הַלְבוֹת תְּפִלָּה סִיּוֹן צ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק מג]

לְבִית הַמִּדְבָּר כְּדִי לְלַמֵּד תּוֹרָה⁽⁴³⁾.

(בוטשאטש, מהדו"ת ט"ז) הסתפק מה הדין לענין קריאת התורה. וראה מה שכתבנו בביה"ל לקמן סי' קט ס"א ד"ה לקדושה.

52) ובספק אם ימצא שם מנין, כתב לקמן (סי' צב ס"ק יז) לענין נטילת ידים שלא צריך ללכת, ולכאורה הוא הדין לענין תפילה במנין.

[משנ"ב ס"ק מז]

אֶלָּא כְּגוֹן קְרִיאַת שְׁמַע וּבְכֻכְתִּיהָ⁽⁴⁴⁾.

[שעה"צ ס"ק מא]

יְחִיב אֲחֵרֵיכֶם לְסַמֵּךְ פֶּהךָ אֶלְעָה⁽⁵²⁾.

53) ולכאורה מבואר שקריאת שמע בברכותיה עדיפה על תפילה בציבור, שאם לא כן יכול לקרוא עבשיו רק קריאת שמע בלי הברכות, ולא יפסיד תפילה בציבור. אולם בשו"ע לקמן (סי' רלה ס"א ובמשנ"ב שם ס"ק ט) מבואר שכשציבור מקדימים להתפלל מעריב מבעוד יום, צריך להתפלל עמהם את כל התפילה, ובלילה יחזור ויקרא קריאת שמע בלי ברכות, ומוכח שתפילה בציבור עדיפה על קריאת שמע עם ברכותיה. וביה"ל לעיל (סי' מו ס"ט ד"ה כ"י) הסתפק מה דעת הגר"א בזה (שיח הלכה אות טז).

[משנ"ב ס"ק מה]

וְכֻשְׁבֹּלֵעַ הֶרֶק בּוֹלֵעַ הַמְתִּיקוֹת⁽⁴⁵⁾.

45) וכשאינן בו מתיקות, כתב לקמן (סי' תקסז ס"ק יג) שמוותר לבלוע את הרוק.

[משנ"ב ס"ק מו]

כְּדִי שְׂיִמְנֶה וְכוּ'⁽⁴⁶⁾. וְדוֹקָא שְׂיִתְפַּלֵּל שֶׁם עִמָּהֶם⁽⁴⁷⁾ וכו', וְזֶה אִי אֶפְשָׁר קִדְּם הַיּוֹם⁽⁴⁸⁾.

[משנ"ב ס"ק נא]

דְּאִי לֹא הָיָה אֵינוֹ מְחִיב⁽⁵⁴⁾, דְּלַעֲלוֹם יִכְנַס אֲדָם כְּכִי טוֹב⁽⁵⁵⁾ וכו', דְּבִלְאָה הָיָה אֵין כְּדָאִי לְכַתְּחֵלְהָ⁽⁵⁶⁾.

54) וכן מי שלצורך תפילה בציבור עליו לעבור בדרך שיש בה אפילו חשש רחוק של סכנת מחבלים וכדו', כתב בשו"ת שבט הלי (ח"י סי' יט) שיתפלל ביחידות.

55) וכיום שיש תאורה ברחובות, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פ"ח הע' עח) שהכל לפי הענין [שיתכן שצריך ללכת אף אם יכנס לעיר בלילה, וכמו שמבואר לקמן סי' קי סוף ס"ק כח].

56) והוא הדין אם רוצה לאכול סעודה האסורה לפני מנחה [כמבואר בשו"ע לקמן סי' רלב ס"ב], או רוצה לצאת לדרך, וכן אם משער שבזמן מנחה קטנה לא יהיה לו מנין, כתב לקמן (סי' רלג ס"ק א) שיכול להתפלל מנחה גדולה.

[משנ"ב ס"ק נב]

וְהַיּוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ, דִּינֵוּ קְמַלְאֲתָרְיֵי⁽⁵⁷⁾. צִלְכֵן הָדָר כִּיְשׁוּב תּוֹךְ מִיל לְמָקוֹם שְׂמַתְפַּלְלִין בְּעֶשְׂרָה⁽⁵⁸⁾. צְרִיךְ לִילָךְ⁽⁵⁹⁾.

57) בשעה"צ ציין לדברי החיי אדם (כלל מ ס"א) שכתב כן לענין נטילת ידים לסעודה [וכדלקמן סי' קסג סוף ס"ק ג], ולמד המשנ"ב שהוא הדין לתפילה בציבור, וביה"ל לקמן (סי' צב ס"ד ד"ה אבל) הוסיף, שהוא הדין לענין נטילת ידים לתפילה.

[משנ"ב ס"ק נח]

לְהַמְתִּיךְ⁽⁴⁹⁾.

58) בשו"ת פרי השדה (ח"א סי' קז ד"ה והנה) למד בדעת המשנ"ב שתמיד מודדים את שיעור המיל מביתו, ואף אם בית הכנסת הוא בעירו אינו חייב ללכת יותר ממיל, ושלא כדעת שו"ת בנין עולם (אור"ח סי' ג) שלבית הכנסת שבעירו צריך ללכת אפילו יותר ממיל.

59) וכשנוסע במכונית וכדו', כתב לקמן (סי' צב ס"ק יז) לענין נטילת ידים לתפילה, שגם ברוכב מקילים לשער לפי המרחק ולא לפי זמן הנסיעה, אך בביה"ל לקמן (סי' קסג ס"א ד"ה ברחוק) לענין נטילת ידים לסעודה, כתב שצריך לנסוע כשיעור זמן הליכה רגלית של מיל, ובאר בשו"ת שבט הלי (ח"ח סי' יט וחי"ט סי' לז) שדוקא לענין נטילת ידים לסעודה מחמירים לשער לפי הזמן, כיון שלאכול בלי נטילת ידים הוא איסור בקום ועשה, מה שאין כן בנטילת ידים לתפילה וכן לצורך תפילה בציבור, משערים גם בנסיעה לפי המרחק [ולתפילה בציבור היקל שם למדוד לפי המרחק בציורה הטעם שהנסיעה היא בגדר סכנת נפשות]. ודעת

49) ובאר הערוך השלחן (סי"ט) שחייב אדם לעשות גמ"ח בגופו, ואין לך גמ"ח יותר גדול ממה שדואג לכך שחבירו לא יפחד ויתבלבל בתפילתו.

[משנ"ב ס"ק נו]

הַהֹלֵקֶת לְקַנּוּי כְּאַרְבָּעָה מִיָּלִין⁽⁵⁰⁾ וְשֶׁמֶתְפַּלְלִין בְּעֶשְׂרָה⁽⁵¹⁾, יִמְתִּיךְ עַד שְׂשִׁיעַ שֶׁשֶׁם⁽⁵²⁾.

50) ושיעור מיל, לדעת החו"א הוא 1152 מטר, ולדעת הגר"ח נאה 960 מטר, שכן שיעור מיל כתב הרמב"ם (פ"ד מהל' תפילה ה"ב) שהוא אלפיים אמה, ולפי החו"א (שערוין של תורה) שיעור אמה הוא 57.6 ס"מ, ולהגרי"ח נאה (סר) שיעורי מוקה, בתחילתו) שיעור אמה הוא 48 ס"מ.

51) וכדי לשמוע ולענות קדיש וקדושה, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' קלג) שאין חיוב ללכת מיל או ארבעה מילין. והא"א

הלכות תפלה סימן צ

באר הגולה כג

יג ימתר (כא) (מד) לרק בבית־הכנסת, (מה) ודורסו ברגליו **האו** (מו) מקסוהו בגמיו: **יד** ישפם אדם לבית־הכנסת (מו) כדי שימנה עם העשרה (כג) הראשונים: **טו** אם נשאר אדם יחיד מתפלל בבית־הכנסת שבשדות או אפלו בבית־הכנסת שבעיר, אם היא תפלת ערבית (שמתפללים בלילה), חיב חברו (כג) (מה) להמתין לו עד שישם תפלתו, כדי שלא יתבלבל בתפלתו (ויש מהמירין אפלו ביום ובבית־הכנסת שלנו שהם בעיר) (הטור ומרדכי בשם ר"י והר"י פ' קמא דברכות). **טז** ואם מאריך בבקשות ותחנונים, אינו חיב להמתין לו: **טז** ההולך בדרך והגיע לעיר (מט) ורוצה ללון בה, (ג) אם לפניו עד ארבעה מילין מקום שמתפללים בעשרה, צריך (נד) (נא) לילך שם, (נג) ולאחריו צריך לחזור עד מיל כדי להתפלל בעשרה: **יז** ייש מי שאומר, שמכל־שפן שלא ישכים אדם (נג) לילך מעיר שמתפללים בה בעשרה אם יכול לבוא למחוז חפצו בעוד היום גדול, (נד) ושלא יהא צריך ללכת יחיד אחר התפלה: **יח** לבית־המדרש קבוע גדוש יותר מבית־הכנסת ומצוה להתפלל בו יותר מבית־הכנסת, (נה) והוא שיתפלל בעשרה: הגה ויש אומרים דאפלו בלא עשרה צריך להתפלל בבית־המדרש הקבוע לו, ודוקא מי שתורתו אמינותו (נו) ואינו מתבטל בלאו הכי (הר"י פ"ק דברכות). ואפלו הכי לא ירגיל עצמו לעשות כן, (נז) שלא ילמדו עמי־הארץ ממנו ויתבטלו מבית־הכנסת (תשובת הראש כלל ד' הטהור). וכל־שפן שלא יעסק בתורה בבית־הכנסת (נח) בזמן שהצבור אומרים סליחות ותחנונות

באר היטב

בשנה, אבל אם נכנס יחיד בשעה שלא יכול לסיים עמהם תפלתו אין חיב להמתין לו, דכיון שרואה שלא יוכל לסיים עמהם ונקנס, אגלאי מלקח שאינו מפתח אם ישאר יחיד, ב"ח. מיהו מדת חסידות הוא להמתין גם ככה"ג וכו"כ המרדכי בשם ר"י שהנה מתמין גם ככה"ג. ובאר היטב אשר לפני קצר במקום שהיה לו להאריך ע"ש: (נד) לילך שם. אם יכול לבוא שם בעוד היום גדול ושלא יהא צריך ללכת יחיד, כמ"ש בסעיף שאח"ו. ובאר היטב אשר לפני העיקר דברים אלו חזין מלקמו ע"ש.

משנה ברוכה

והישיב בביתו, (מד) דינו כמלאכתיו⁶⁷. על־פנ (מה) הדר בלשוב תוך מיל למקום שמתפללין בעשרה⁶⁸, צריך לילך⁶⁹ בכל יום בבקר להתפלל בעשרה, אבל לא בערב, כי אין צריך לילך בלילה בדרך בשביל מנוח. וזה הסעיף הוא תוכחת מגלה לאותן האנשים שהם בעיר ומתעצלים לילך לבית־הכנסת להתפלל מנחה ומעריב: **יז** (נג) לילך מעיר וכו'. מרי (מה) בהולך לדרב רשות⁶⁰. ועין בפריימגדים שהקשה, דכאן משמע דוקא אם על־דירינה ויתבטל אצלו תפלה בצבור, ובלא זה שרי, הא בלאו הכי אסור לצאת לדרך קדם תפלת י"ח, דגלעיל בסימן פט סעיף ג. אף לפי מה שכתב הרמ"א שם בהג"ה ניחא, דמירי שאמר בהנכות שקדם התפלה, ואפלו הכי אסר קאן משום בטול תפלה בצבור: (נד) ושלא יהא וכו'. הא אם יש לו עתה שינא ואינו רוצה להמתין עליו, מפר: **יח** (נה) והוא שיתפלל בעשרה. ואפלו אם בבית־הכנסת איכא "רב" עם הדרת מלך", מכל מקום בית־המדרש צריך. והני מלי למי שלומד בו, וכדי שלא יבטל מלמודו לילך לבית־הכנסת⁶¹, הא בלאו הכי רביעם צריך, כן כתב הפריימגדים. ונראה פשוט, דזה דוקא בבית־המדרש שקבוע ליחיד ללמוד, דלא קבוע קדשתו פלפף, וכדמשמע ממגן אברהם בסימן קנג סעיף א, דבזה אירינן הכא, אבל בית־המדרש שקבוע לרבים ללמוד התורה⁶², כדאי קדשתו חמורה יותר מבית־הכנסת⁶³, ומוטב להתפלל בו בעשרה יותר מבית־הכנסת⁶⁴ שיש בו רביעם, אפלו מי שאינו לומד בו כלל, וכדאיא באגמרא דאבות ה' שצרים המצינים בהלכה יותר מבתי־כנסיות וכו', וכן משמע (מו) מפנה אחרונים: (נו) ואינו מתבטל וכו'. ורוצה לומר, כי אם לדרבים הכרחים לצרכי גופו ולמודו, על־פן אין לו ללכת לבית־הכנסת אפלו אם אין שם עשרה, מפני שמבטל מלמודו בשעת הליכתו⁶⁵. ועין בבאור הגר"א שכתב, דכאפן זה שתורתו אמינותו, אפלו להצעה הראשונה לא בעינן עשרה, (מו) וכל־שכן בלומד תורה ברבים עם תלמידים, שאין לו לבטל מלמודו לילך לבי כנישתא: (נז) שלא ילמדו וכו'. כי לא ידניחוהו לכה־זכות לתלות בתורתו שבשביל למודו הוא מתפלל ביחיד, רק יאמרו שאינו חושש בתפלה, וידונו קל־וחמר על עצמם ולא יחשו כלל לתפלה: (נח) בזמן שהצבור. וכן בשעת קריאת התורה, עין סימן קמו. כתב

שער הציון

(לד) אחרונים: (לה) ספר חסידים: (לו) בית־יוסף: (לז) אחרונים: (לט) פריימגדים: (מ) פריימגדים: (מא) דאי יעבר זמן קריאת שמע בודאי יקרא, וממילא יחייב אחר־כך לסמוך תפח גאלה⁶⁶, ועין פריימגדים: (מב) אלהי ובהו פריימגדים: (מג) מגן אברהם: (מד) חייאדם: (מה) שלחן־צדק הגר"ו: (מו) משלחן־צדק הגר"ו וחי"ש ר' עקיבא איגר וחי"ש אדם: (מז) מגן אברהם:

תרגום: 1 שוש - לקריין [מבלין מתוק].